Diachila arctica Gyll. (Col. Carabidae) i Lule Lappmark

Av T.-E. Leiler

En lappländsk vitmossemyr i augusti — det finns få biotoper som ser tristare ut vid val av insamlingsställe för skalbaggar. Myren ligger där plan och betryckt under fjällen, omkransad av förvridna fjällbjörkar i knotig kamp för tillvaron. Här och där små silverblänk som längre ut kedjas i ett slingrande bäckdrag, medan bruna barfläckar vid källsprången varnar för felsteg. En frisk blötmyr med stora täcken av *Sphagnum apiculatum* och *Sphagnum fuscum*-tuvor ett 20-tal meter utåt i den närmaste bukten. Utanför övervägande *Eriophorum vaginatum* och *Carex*-arter med *Carex rostrata* som dominant. På tuvorna växer *Andromeda polifolia, Vaccinium oxycoccos, Betula nana* och på de inre dessutom *Rubus chamaemorus* och *Salix lapponum. Drosera anglica* och *rotundifolia* färgar här och där meterlånga fält brunröda.

Nyss ankomna till Vietas stod nu vännen Bengt Ehnström och jag här vid myrkanten och kramade våra tillstånd att samla insekter i Stora Sjöfallets nationalpark.

Här borde sagodjuret *Diachila arctica* finnas.

Vi visste genom Carl H. Lindroths uppgifter om ett interglacialt fynd från Härnön, Ångermanland, att arten är ursvensk och att den sannolikt överlevt istiden i Petsamo-området samt att den sydligaste finska fyndorten — Sodankylä — låg på samma breddgrad som Vietas. Arten är på 1900-talet anträffad i Soppero (Nils Höglund 1 ex.) och i övrigt endast i Torneträskområdet (Carl H. Lindroth 1 ex., Thure Palm 3 ex., Nils Linnman 1 ex.). Th. Palm (1958) har lämnat en utförlig beskrivning av sin fyndplats: »av de gjorda iakttagelserna skulle *Diachila arctica* leva i myrarnas kärrartade partier, där vegetationen är tät, hög och frodig, där bottnen bestående av mossa (dock ej Sphagna) och ett nätverk av sammanflätade, sega växtrötter är gungflyartad samt där vattnet är friskt och i någon mån rörligt». Han använde sig av metoden nedtrampning av växttäcket under vattenytan och anmärker, att de funna exemplaren ej genast flöt upp till ytan utan rätt länge höll sig dolda i bottenmossan, innan de sävligt kom uppkravlande på grässtrån.

Första försöket gjorde vi en dyster regnvädersdag i ett stort *Sphagnum apiculatum*-täcke, där mossan lättare än i omgivningen kunde trampas ner under vattenytan. Kvadratmeter efter kvadratmeter undersöktes. Under tiden hade Ehnström kommit till en annan bukt i myren, som mera motsvarade Palms beskrivning — tät, hög vegetation, mossa (dock ej Sphagna) i bottnen. Efter någon timme kom han tillbaka och frågade: Har Du fått något? Jag

räckte honom röret i regnet. Han fick en konstig, förklarad blick: *DIACHILA!*

Under 8 dygn därefter, mestadels mellan kl. 18—22, undersökte vi myren, huvudsakligen i detta Sphagnumområde. Det må nämnas att vi inte anträffade någon *Diachila* i områden med annan mossa i bottnen. Genom att sålla vitmossa i något upphöjda partier och runt basen av *Sphagnum fuscum*-tuvor anträffades åtskilliga exemplar, likaså med hjälp av ett 20-tal utsatta fångstskålar med glykol. Sistnämnda metod lämnade dessutom värdefulla upplysningar om artens levnadssätt, t.ex. 1 ex. i en skål placerad överst i en hög, fast *Sphagnum fuscum*-tuva och 2 fullt vitala ex. simmande i samma skål en morgon.

Inte en enda larv påträffades. En puppa, som låg fritt i mossan 15 cm över vattenytan, kläcktes efter 4 dagar och imagon var utfärgad efter ytterligare 3 dagar. Ca 90 % av de infångade exemplaren var nyligen kläckta och några var ännu så mjuka att de deformerades vid prepareringen. De äldre djuren var nästan svarta med matt kopparglans och svag kopparröd markering i punktraderna, medan de övriga var kopparglänsande med mer eller mindre breda, grönt skimrande band längs täckvingarnas punktrader, ögonens innersidor och huvudets framkant. Några övervägande gröna exemplar anträffades inte. Anmärkningsvärt är, att 80 % av de funna exemplaren var hannar.

Som följedjur till *Diachila arctica* noterades följande arter:

Elaphrus lapponicus Gyll. (2 ex., grön o. koppargl.)
Agonum consimile Gyll. (flera ex.)
Agabus confinis Gyll. (puppor kl. efter 3 dgr.)
Agabus wasastjernae Sahlb. (puppor o. nykl.)
Ilybius angustior Gyll. (puppa kl. efter 5 dgr.)
Hydrobius fuscipes L.
Arpedium brunnescens J. Sahlb. (allmän)
Stenus bifoveolatus Gyll.
„ *carbonarius* Gyll.
„ *hyperboreus* J. Sahlb.
„ *juno* F.
„ *niveus* Fauv.
„ *umbratilis* Csy
Lathrobium terminatum Gr.
Philonthus nigrita Gr.
Gymnusa brevicollis Payk.
Atheta alpestris Heer (allmän)

I sållproven och i det fria visade den relativt stora skalbaggen prov på en ovanlig förmåga att dödsstilla dölja sig i mossan för att i nästa ögonblick snabbt springa iväg och vid första lägliga tillfälle stå på huvudet och kravla sig neråt. I bostaden förvarade levande djur har försöksvis satts in i kylskåp (+8°), bl.a. för att möjliggöra fotografering. Detta visade sig dock synnerligen svårt då de nästan omedelbart, sedan de tagits ut ur kylskåpet, hade full rörelseförmåga, d.v.s. vid omkring +10°. Vid prov i en delvis belyst, cirkulerande burk kunde en *Diachila* springa utan uppehåll mot en skuggig yta under 20 minuter. Larverna synes vara beroende av friskt, gärna något rörligt vatten och det varma delvis multnande underskiktet av mossan strax ovan vattenytan. Här fanns i augusti endast enstaka dipterlarver av olika arter. I juni och juli, d.v.s. under den intensivaste utvecklingsperioden, torde *Diachila*-larverna däremot ha obegränsad tillgång till bytesdjur, främst dipterlarver.

Imagines är synnerligen ljuskänsliga och döljer sig under dagen djupt nere i *Sphagnum*-täcket. Mot kvällningen går de högre upp bland mossan,

och under ej alltför kyliga nätter är deras rörelseförmåga oväntat stor. Efter kläckningen i juli—augusti torde deras nattliga aktivitet i första hand gälla uppsökandet av lämpliga övervintringslokaler i högre och torrare belägna partier av tuvor och myrkanter. I Finland har arten anträffats i antal tidigt på våren, vilket skulle kunna tyda på en motsvarande vandring ut till blötare delar av myren, ut till lämpliga fortplantningslokaler.

Otvivelaktigt har årets sällsynt soliga och varma sommarväder gynnat insekternas utveckling. Under de första 10 dagarna i augusti hade vi nästan rekordvarmt väder med temperaturer på 12—22°, vilket säkerligen verksamt bidragit till våra möjligheter att i någon mån klarlägga levnadssättet hos sagodjuret *Diachila arctica,* som härigenom kanske inte blir så sällsynt.

Sista kvällen när skymningen sjönk över myren, som skall stoppas stinn av sprängsten från Vattenfalls tunnlar, hoppades vi få komma tillbaka så snart som möjligt för att kunna fortsätta våra undersökningar.

Vi vandrade ner till vännen Åke Lagerssons ombonade gästfrihet i Vietasbygget — endast lämlarna skällde lösmynt i vägbanken.

Litteratur

LINDROTH , C. H. 1945—49: Die fennoskandischen Carabidae I—III. K. Vet. Vitt. Samh. Handl. Göteborg.

PALM, TH. 1958: En lappländsk lokal för Diachila arctica Gyll. (Col. Carabidae) — Ent. T. 79 Lund.

Auszug

Die hochnordische Käferart *Diachila arctica* Gyll. wurde anfangs August 1966 auf einem bebelandartigen Torfmoossumpf in Lule Lappmark zahlreich gefunden. Das Moor wurde durch einen kleinen Bach mit frischem Wasser versorgt. Imagines — etwa 80 % Männchen — lebten tief in der Torfmoosdecke nahe an der Wasseroberfläche, besonders an der Basis kleiner Hügel und wurden durch Siebverfahren gefangen. Die lichtscheue Art ist gegen Kälte sehr abgehärtet und bewegt sich lebhaft schon um +10 G. Wahrscheinlich sind die am meisten neugeschlüpften Käfer nun auf Wanderung gewesen, um in höheren und dürreren Teilen des Moorufers geeignete Ueberwinterungslokalitäten zu finden.